

105350

Møte med Quisling 8.5.45.

Denne rapport er gitt av øyenlæge dr.med. Bjørn Foss etter anmodning av overlege Johan Scharffenberg, som har oppgitt at rapporten skal tjene til å klarlegge begivenhetene omkring frigjøringen. Rapporten er avgitt på grunnlag av skrevne notater like etter møte.

Den 8. mai 1945 kl 6.30 (morgen) telefonerte advokat Lorentz Brinch, sjef for Hjemmestyrkene D.13, og spurte om jeg var villig til å reise til Gimle og forhandle med Quisling. Til dette svarte jeg ja, uten å reflektere nærmere over hvorfor jeg ble anmodet om å ta på meg denne oppgave. Jeg reiste straks ned til Møllergaten 19 for å konferere med distriksledelsen i Hjemmestyrkene, og for å få nærmere direktiver. Brinch fortalte at man var kommet i kontakt med Gimle gjennom kaptein Søvik i statspolitiet, og at mitt besøk på Gimle var ventet. Det var også Zenløgen at jeg skulde reise ut å forhandle med Jonas Lie og Riisnes, men da det fra dette hold var kommet trusler om å skyte alle som nærmet seg Skallan gård, så fant man det rådeligst å vente med besøket der.

Da jeg aldri tidligere hadde prøvd meg som diplomat, ba jeg om å få klare direktiver, eller et bestemt forhandlingsgrunnlag. Dette gikk ut på at Quisling, hvis han straks overga seg til Hjemmestyrkene, skulde interneres i grosserer Fermanns villa på Holmenkollen under vakt hold av H.S. Han kunde få ta med seg personlige ting han ønsket. Fru Quisling skulde, hvis hun var villig interneres sammen med ham. Quisling ventet meg til Gimle kl. 11. Jeg forsøkte å treffe Jens Chr. Hauge, for å konferere med han før jeg reiste til Gimle, men da klokken ble 12.30 uten at jeg hadde kunnet oppspore ham, reiste jeg uten å ha konferert med han.

Da jeg i bilen nærmet meg Gimle, ble bilen stoppet av en civil person som viste seg å være en av Quislings adjutanter. Han spurte høflig om hvem jeg var, og da jeg hadde sagt det ba han meg unskyldt at han nokk desværre var nødt til å be om mitt legitimasjonskort. Etter at dette var gransket sa han at jeg var ventet på Gimle, og at vi kunde kjøre videre. Han stod selv på stiggjerdet og vinket klar til vakt holdet foran Gimle. Vakt holdet bestod av en avdeling av Førergarden. Hvor stor denne avdeling var kan jeg ikke si, men jeg så ca 30 mann som var bevæbnet med håndvåben på plasser foran Gimle. Ved inngangen til Gimle ble jeg mottatt av en offiser i Førergarden.

2.

Jeg ble hjulpet av med ytterstyret i garderoben, og sa at den hang full av herrefrakker så jeg gjorde meg opp den mening at Quislings regjering var samlet på Gisle. Jeg ble fulgt opp til Gildeskålen av Quislings adjutant. Jeg stanset da jeg var kommet inn døren. Ved peisen satt tre herrer. Quisling reiste seg straks og kom i mot meg, og vi hilste formelt på hverandre. Quisling var blek, men rolig og behersket. Han førte meg bort til peisen hvor jeg ble forestilt for Lippestad og Fuglesang. Ingen andre var til stede. Etter at vi hadde satt oss ned, ble det en trykkende stilhet, bare avbrutt av bølger av jubel som såvidt nådde oss ut til Bygda. Da jeg syntes stilheten begynte å bli pinlig, brøt jeg tausheten, idet jeg sa at va likegodt kunde begynde å snakke med en gang da jeg fandt at denne tausheten var pinlig for alle parter. ~~Så~~ Jeg henvente meg direkte til Quisling og fremførte Hjemmestyrkenes tilbud om internering av ham og hans hustru i Pårmanns villa. Quisling spurte om han ikke kunde interneres på Gisle eller på den hytte som han hadde under oppføring i Asker. Dette svarte jeg benektende på. Han spurte da om denne internering bare vedrørte ham eller om det også gjaldt hans ministre. Til dette svarte jeg at det udelukkende gjaldt ham og hans hustru. Quisling sa at han ikke vilde stå i noen særstilling. Han vilde ikke forlate sine venner som hadde vært hans trofaste medarbeidere i de vanskeligste år av hans liv. Quisling var tydelig beveget, og stemmen var en stund gråtkvalt, men han snakket rolig og med behersket tonefall.

Han sa bla. " Jeg vet jeg er dødsdømt av det norske folk, og det letteste for meg vilde være at jeg berøvet meg selv livet. Men jeg vil se historiens dom på dette. Tro meg, om ti år er jeg en ny Hellig Olav " Quisling snakket nu nesten uavbrutt i 1 1/2 time. Det fremgikk tydelig at han var skuffet over tyskerne i Norge, og at samarbeide mellom ham og tyskerne ikke hadde vært uten store friksjoner. Han mente dog at det var til stor skade for Europa at der ikke var kommet til fred mellom Vestmaktene og Tyskland, så de sammen kunde kjempe mot Rusland og kommunismen. Han profeterte at Rusland og kommunismen i fremtiden vilde føre krigen videre mot et krigstrett Europa, og at Rusland vilde tilstrebe ~~og~~ å erobre verdensherredømmet. Europa uten et sterkt Tyskland vilde være et lett bytte for hordene fra øst.. Han var skuffet over at det norske folk ikke hadde sluttet opp om ham og hans syn. Innholdet av hans tale var i grove trekk omtrent den samme som han holdt i retten, såvidt jeg har kunnet dømmet av avisreferatene.

Jeg avbrøt ham ikke mens han snakket, og gjorde ikke noe forsøk på å oppta noen diskusjon med ham, og han på sin side innbød heller ikke til noen diskusjon. Fuglesang og Lippestad var bare tause tilhørere.

3.

Da Quisling hadde sluttet sin tale, spurte jeg ham om han fortsatt vilde kjempe i Norge. Til dette svarte han " Dere (H.S.) har tatt seieren på forskudd. Kapitulasjonen i Norge er endnu ikke undertegnet. Jeg har til min rådighet 30.000 menn i Osloavsnittet Dere har 4000. Men jeg vil ikke gjøre mitt Norge til en slagmark. Jeg kan vinde en kamp idag, men jeg vet at jeg i løpet av kort tid vil bli beseiret." Han nevnte også at Jonas Lie ikke hadde fulgt hans anmodning om å møte opp til Gimle, og at Jonas Lie hadde bedt Quisling om å sende forstekninger til Skallum gård, men dette hadde Quisling avslått. Quisling forsikret at han vilde gjøre hva han kunde for at der ikke skulde bli noen veibnet motstand fra nasistenes side.

Han spurte meg om hvordan forholdene var i Oslo. Jeg sa at stemningen var høy, men såvidt jeg viste feiret man seieren på en stort sett verdig måte. Jeg hadde selv sett lite til gatelivet, da jeg hadde vært opptatt med forskjellige administrativt arbeid. Der var ikke kommet noen melding om ondartete opptøyer av noen slag, og "gaten" hadde ikke tatt retten i sin hånd. Jeg kunde forsikre ham om at ingen av hans ministre eller andre nasister vilde bli drept uten at deres sak var prøvet ved retten og at de der vilde gis full anledning til å forsvare seg og sin handlemåte. Det var tydelig at såvel Quisling som Fuglesang og Ljøpsted var lettet over å høre dette.

Da jeg forstod at samtalen nu på det nærmeste var uttømt spurte jeg igjen Quisling om han var villig til å følge meg til internering under vakt hold av H.S. Han sa igjen at han ikke vilde forlate sine venner, men han vilde ikke motsette seg at H.S. tok vakt hold omkring Gimle. Jeg spurte om hans førergangde i tilfelle vilde avmarschere, men dette svarte han nei til. Jeg sa at jeg nu vilde trekke meg tilbake, for å avgi rapport til mine oppdragsgivere. Quisling forsikret pånytt at han vilde gjøre alt som stod i hans makt for at der ikke skulde komme til motstand fra nasistenes side. Så snart han hadde fått melding om at de nye lovlige myndigheter hadde overtatt " hans departementer" vilde han og hans ministre mølle seg for myndighetene. Jeg fortalte ham at jeg var kjendt med at H.S. medlemmer i offentlig tjeneste var avskediget og at H.L. hadde utpekt de personer som straks skulde overta embedene, og at i løpet av dagen vilde den side av saken være ordnet. Med et venlig smil sa han at da vilde det ikke være lange før han valte seg for myndighetene. Quisling selv fulgte meg ned til bilen. Han sa at han var blitt lettet over å få min forsikring om et saklig rettsoppgjør, og selv om han var klar over utfallet av dommen for sitt vedkommende, var han tilfreds med at hans handlemåte ble offentlig belyst, for han var overbevist om at historiens dom vilde gå i hans favør.

4.

Jeg erklærte meg villig til å stå til disposisjon så fremt Quisling påny ønsket å komme i kontakt med Hjemmeledelsen, og oppga mitt private telefonnummer, og også at han kunde henvende seg til Møllergaten 19, hvor de til enhver tid vilde vite hvor jeg oppholdt meg.

Jeg har senere fått vite at Quisling ut på kvellen 8 de mai forsøkte å komme i kontakt med meg. Uvist av hvilken grunn kom denne kontakt ikke istand. Såvidt jeg har hørt ble der etablert kontakt x med direktør Erlandsen i Arbeidsgiverforeningen som tallemann.

Da jeg kom tilbake til Møllergaten 19 avla jeg muntlig rapport for advokat Brinch, og Advokat Arntzen. Jeg refererte også møte for Jens Chr. Hauge samme dag.